

Studiebarometeret: Rapport 6–2014

Studiebarometeret – lokale tiltak for høy svarprosent

Pål Bakken

NOKUT

Denne analysen beskriver hvilke tiltak institusjonene kan gjøre for å oppnå høy svarprosent på spørreundersøkelsen Studiebarometeret. Analysen baserer seg på erfaringer fra pilotundersøkelsen som ble gjennomført vinteren 2013 og en undersøkelse NOKUT har gjennomført der vi spurte institusjonene som deltok i den ordinære undersøkelsen høsten 2013 om hvilke erfaringer de satt igjen med.

Innledning

Studiebarometeret skal gjennomføres for andre år på rad i oktober 2014. Mange svar og høy svarprosent er av vesentlig betydning for at institusjonene kan bruke data i eget kvalitetsarbeid og for at studenter og studiesøkere skal kunne finne studentenes synspunkter på studiekvalitet i Studiebarometerets nettportal.

Spørreopplegget i årets utgave av Studiebarometeret vil i stor grad ligne på fjorårets opplegg:

- Grunnlagsdata (e-postadresser med mer) fås fra de studieadministrative systemene
- Undersøkelsen kan besvares via smarttelefon, nettbrett og PC
- NOKUT vil benytte både SMS og e-post for å nå studentene (med lenke til spørreskjemaet)
- Tidspunkt for første utsendelse blir medio oktober
- Spørreskjemaet lengde og tematikk vil være som i fjor, det vil være tilgjengelig på bokmål, nynorsk og engelsk (kan velges etter innlogging)
- Det vil trekkes vinnere av svarpremier
- Institusjonene vil få tilgang til nettsider med løpende oppdatert informasjon om svarinngangen, på studieprogramnivå. På den måten kan de følge med på egen svarinngang og vurdere å gjøre spesielle tiltak på enkelte studieprogram.

NOKUT tror at vi, i fellesskap med institusjonene, kan oppnå en enda høyere svarprosent enn i fjor (32 %), både på grunn av at Studiebarometeret nå er mer kjent og har en nettside å vise til (www.studiebarometeret.no), og fordi vi kan iverksett bedre og mer målrettede tiltak for å høyne svarprosenten.

Dette dokumentet beskriver hvilke tiltak *institusjonene* kan gjøre for å bidra til at flest mulig studenter besvarer spørreskjemaet de mottar. Dokumentet berører ikke *andre* viktige elementer, som institusjonene i mindre grad kan påvirke, for å få studentene til å svare.¹

Alle institusjoner er forskjellige, og de beskrevne tiltakene kan fungere mer eller mindre godt på ulike institusjoner. Det som virker godt et sted trenger ikke nødvendigvis å virke godt et annet sted. Det er vanskeligere for enkelte typer institusjoner å oppnå like høy svarprosent som andre. Vi ser for eksempel at det er enklere å oppnå høy svarprosent på små institusjoner, gjerne også på institusjoner med kvinnedominerte studieprogram innen helse-/sosial. Kvinner er mer tilbøyelige til å svare enn menn.

¹ Som for eksempel tidspunkt for utsendelse, kanal (e-post, SMS) for utsendelse, utsendingenes layout, spørreskjemaets lengde, språk, type spørsmål etc., svarpremiering og sentral promotering fra NOKUT, KD, NSO eller andre aktører.

Det er vanskelig å vurdere hvilke tiltak som traff best, da må nesten studentene spørres hvorfor de besvarte og hvordan de ble informert om undersøkelsen². Det er også svært vanskelig å isolere effekten av et enkelt tiltak, når flere tiltak kjøres mer eller mindre parallelt. Den langsiktige effekten av flere tiltak antas å ha virket i store deler av undersøkelsesperioden. Likevel er institusjonskontaktene³ de nærmeste til å vurdere dette, deres vurderinger presenteres mot slutten av dokumentet.

De beskrevne tiltakene og vurderingene har grunnlag i:

- Studiebarometerets referansegruppe⁴ og NOKUTs tidligere erfaringer med undersøkelser rettet mot studenter
- Studiebarometerets pilotundersøkelse, gjennomført på 6 studieprogrammer ved 4 institusjoner, vinteren 2013
- Innspill fra institusjonene underveis i datainnsamlingen høsten 2013
- En spørreundersøkelse rettet mot institusjonenes kontaktpersoner for Studiebarometeret, gjennomført i november 2013

Erfaringer fra pilotundersøkelsen og tidligere erfaringer

I utgangspunktet hadde referansegruppen og NOKUT en del synspunkter på hvilke tiltak som trolig ville være mest effektfulle. Disse ble komplettert og justert underveis i pilotundersøkelsen.

Etter pilotundersøkelsen (vinteren 2014) konkluderte NOKUT med at følgende tiltak trolig ville bidra til høy svarprosent, noe som også formidlet til institusjonene:

- Informere studentene om undersøkelsen på interne nettsider (som It`s Learning, Fronter og Facebook), studentmedia og oppslagstavler der de oppfordres til å svare på undersøkelsen.
 - Bruk av logoen til Studiebarometeret i lokal markedsføring.
 - Legge ut en kort tekstsnett som NOKUT har skrevet.
 - Legge ut påloggingslenkene (norsk og engelsk), som ble formidlet.
- Oppfordre tilsatte på institutt- og avdelingsnivå til å gi studentene informasjon om undersøkelsen ved informasjonsmøter eller i sammenheng med undervisning
- Oppfordre studenttillitsvalgte til å gi studentene informasjon om undersøkelsen i sammenheng med undervisning og på sosiale medier
- Samarbeide med studentorganisasjoner slik at studentene får samlet informasjon om undersøkelsen.

Studiebarometerets svarinngang i 2013

I 2013 ble den samlede svarinngangen 32 %, noe NOKUT er rimelig fornøyd med. Målsetningen vår var 33 %. Noen institusjoner har også oppnådd høyere svarprosent i Studiebarometeret enn i egne,

² Det vurderes å legge inn et spørsmål om dette i skjema, og/eller å kontakte noen studenter i etterkant av årets undersøkelse.

³ Alle institusjoner som deltar i Studiebarometeret har oppnevnt en kontaktperson for prosjektet.

⁴ Prosjektet Studiebarometeret har en referansegruppe. Den består av personer fra organisasjoner med lang erfaring fra spørreundersøkelser (NIFU og SPS), samt personer fra KD, NHO, NSO og flere fra UHR.

lignende undersøkelser. Imidlertid varierte svarprosenten sterkt mellom institusjonene, fra 89 % til 17 %. De fleste av de 58 institusjonene lå rundt 32 %, og halvparten lå i intervallet 28-36 %. De fire institusjonene med over 60 % svarinnngang er alle små, spesialiserte institusjoner, tre av dem har bare helseutdanninger. Av de 18 største institusjonene, målt ved antall mottagere av skjema, lå 16 i intervallet 26 - 39 %. De fire største oppnådde alle 31 - 32 %.

Det var også forskjeller mellom utdanningstypene⁵. Av de store utdanningstypene oppnådde for eksempel «helse-andre» 50 %, medisin 37 %, sykepleier 34 %, barnehagelærer 32 %, øk/adm 30 % og rettsvitenskap 28 %. Fagsammensetningen er trolig med på å påvirke total svarprosent.

I populasjonen på drøye 55 000 studenter utgjorde kvinner 58 %. Det var en klar tendens til at kvinner i større grad enn menn besvarte spørreskjemaet; kvinnes svarprosent var 36 %, mennenes 27 %. Kvinner hadde en større tilbøyelighet til å delta i spørreundersøkelsen i så og si alle utdanningstyper, og i alle store utdanningstyper⁶.

Det var også en tendens til at eldre studenter i større grad enn yngre besvarte spørreskjemaet. Utreisende utvekslingsstudenter besvarte skjema i noe mindre grad enn de andre studentene. Studenter med utenlandsk statsborgerskap og/eller utdanningslandbakgrunn har en noe større tilbøyelighet til å delta i undersøkelsen enn de andre studentene.

Hvilke tiltak ble mest brukt i Studiebarometeret 2013?

Den vedlagte rapporten er basert på en kort spørreundersøkelse som ble sendt til våre 56 kontaktpersoner i januar 2014. Vi fikk inn 41 svar.

Kontaktpersonene fikk to spørsmål:

- Hvilke lokale tiltak ble gjennomført – og i hvilken grad? Her ble 21 ulike tiltak listet opp. Her var det også mulig å legge inn tekst i et «åpent svar».
- Hvilken effekt hadde de ulike tiltakene? Her ble de samme 21 tiltakene listet opp. Også her var det mulig å legge inn tekst i et «åpent svar».

Under følger tabell 1 som viser hvilke tiltak institusjonene brukte, og i hvilken grad de ble brukt. Tabellen er sortert etter tiltakenes «popularitet», altså i hvor stor grad de ble brukt.

⁵ Bakken, Pål og Lid, Stein Erik: [Studiebarometeret 2013 – analyse av validitet og reliabilitet](#)

⁶ Kvinner hadde lavere svarprosent i bare i to utdanningsgrupper: miljøfag og farmasi.

Tabell 1. Hvilke lokale informasjonstiltak ble gjennomført?

Tiltak	Ble ikke brukt	Ble brukt i noen grad	Ble mye brukt	Vet ikke / ikke relevant
Informasjon på elektroniske læringsplattformer	10,5 %	26,3 %	55,3 %	7,9 %
Informasjon til institutt-/avdelingsledere	8,1 %	37,8 %	43,2 %	10,8 %
Informasjon til de (nærmest) ansvarlige for studieprogrammene	11,1 %	38,9 %	44,4 %	5,6 %
Informasjon til fakultetsledere	5,6 %	41,7 %	27,8 %	25,0 %
Informasjon til faglærerne	13,9 %	38,9 %	38,9 %	8,3 %
Informasjon til studentparlamentet	28,6 %	17,1 %	42,9 %	11,4 %
Informasjon på Facebook/andre sosiale medier	21,1 %	34,2 %	36,8 %	7,9 %
Informasjon på institusjonenes interne nettsider	17,9 %	41,0 %	38,5 %	2,6 %
Faglærere informerte studentene i tilknytning til undervisningen	21,6 %	24,3 %	27,0 %	27,0 %
Informasjon til det lokale studentdemokratiet	24,3 %	37,8 %	35,1 %	2,7 %
Informasjon på monitorer i fellesområder	34,2 %	21,1 %	34,2 %	10,5 %
Institusjon til studentene via e-post	36,8 %	26,3 %	36,8 %	0,0 %
Informasjon via plakater	50,0 %	23,7 %	26,3 %	0,0 %
Andre tilsatte informerte studentene i tilknytning til undervisningen	35,1 %	21,6 %	16,2 %	27,0 %
Informasjon på institusjonens eksterne nettsider	41,7 %	38,9 %	16,7 %	2,8 %
Studenttillitsvalgte informerte studentene i tilknytning til undervisningen	37,8 %	24,3 %	10,8 %	27,0 %
Informasjon til læringsmiljøutvalg	48,6 %	29,7 %	10,8 %	10,8 %
Informasjon på allmøter eller lignende	58,3 %	13,9 %	16,7 %	11,1 %
Informasjon på Twitter	50,0 %	23,7 %	5,3 %	21,1 %
Informasjon via flyere	78,4 %	8,1 %	8,1 %	5,4 %
Informasjon via trykte medier (interne aviser)	70,3 %	5,4 %	2,7 %	21,6 %

Tabellen er sortert stigende etter tiltakenes «popularitet», målt ved en ikke vist gjennomsnittsscore.

Over 80 % av institusjonene brukte de tre øverste tiltakene: informasjon på læringsplattformer, informasjon til institutt-/avdelingsledere og informasjon til de (nærmest) ansvarlige for studieprogrammene. Det fjerde tiltaket, informasjon til fakultetsleder, ble i stor grad brukt på de institusjonene som har dette organisasjonsleddet. Et tiltak ble *mye brukt* av mer enn halvparten av institusjonene; informasjon på elektroniske læringsplattformer.

De tiltakene som i minst grad ble brukt er: informasjon i trykte medier, via flyere, Twitter og i allmøter.

Informasjon til læringsmiljøutvalg ble bare brukt av 40 % av institusjonene. Læringsmiljøutvalgenes oppgaver ligger tett opptil Studiebarometerets tematikk. Læringsmiljøutvalgenes har en nok så bred sammensetning av ulike ansatte og studenter. Dette skulle tilsi at Læringsmiljøutvalgene burde vært informert om Studiebarometeret og at utvalgene kanskje også kunne spille en viktig rolle som formidler av informasjon om Studiebarometeret til andre studenter og ansatte.⁷

Informasjon i tilknytning til undervisningen ble brukt av mange institusjoner. I alt 51 % brukte faglærere til å informere, 35 % brukte studenttillitsvalgte, mens 38 % brukte «andre tilsatte». Noen institusjoner (40 %) brukte en av disse gruppene til å informere studentene, mens noen (også 40 %) brukte to eller tre av gruppene. Av institusjonene som har svart på disse spørsmålene, har 20 % ikke informerte studentene i tilknytning til undervisning i det hele tatt. Informasjon fra

⁷ Effekten av dette tiltaket, blant de som brukte det, er imidlertid vurdert som lav, i følge egenvurderingene.

studenttillitsvalgte i tilknytning til undervisningen ble brukt av nokså få institusjoner. Institusjonene som har brukt det, rapporterer om god effekt av dette tiltaket.

Noe over en fjerdedel svarte at de *ikke* brukte tiltakene Informasjon til studentparlamentet og/eller informasjon til det lokale studentdemokratiet. De åtte institusjonene som svarte at de ikke brukte noen av de to tiltakene, er alle små og til dels svært spesialisert institusjoner, som i gjennomsnitt oppnådde god svarprosent, trolig til dels på grunn av andre tiltak. Så å si alle de store institusjonene brukte ett eller begge av tiltakene.

Gjennom det åpne svar/kommentar-feltet fikk vi inn en rekke innspill og erfaringer. Blant disse synes det viktigste å være ledelsesforankring på alle nivå. Der rektor oppfordret studentene til å delta i undersøkelsen direkte, og der den faglige ledelsen (dekaner, avdelings-/instituttledelse og studieprogramansvarlige) støttet opp under dette budskapet, ble dette vurdert å ha avgjørende betydning for å oppnå høy svarprosent.

Hvilke tiltak er de mest effektfulle?

Som nevnt tidligere er det vanskelig å isolere effekten av ulike tiltak, og dermed også vanskelig å vite hvilke tiltak som er mest treffsikre. Imidlertid er det kontaktpersonene på den enkelte institusjon som er best egnet til å gjøre slike vurderinger, da de i stor grad fulgte tett med på svarinngangen og utrulling av de lokale tiltakene.

På skjemaets andre spørsmål ble kontaktpersonene bedt om å vurdere tiltakenes effekt. Som forventet svarte mange, rundt en tredjedel, at tiltakenes effekt ikke kan vurderes. I tillegg svarte en del at tiltakene ikke ble brukt⁸. Flere har kommentert at det er vanskelig å vurdere effekt, og antallet som har svart «Effekt ukjent/kan ikke vurderes» er nok så høyt. Flere av de 41 institusjonene som besvarte spørsmålet har – av ulike årsaker – ikke kunnet vurdere effekten av de ulike tiltakene. Sammenstillingen i tabell 2 gir likevel en indikasjon på hvilke tiltak som synes mest effektive. Tabellen er sortert etter tiltakenes anslåtte (av institusjonskontaktene) effekt, slik at de mest effektfulle tiltakene står øverst.

⁸ Andel som svarer «ikke brukt» skiller seg noe fra tilsvarende tall i tabell 1. Årsaken er hovedsakelig at det var noen færre institusjoner som besvarte skjemaets spørsmål 2 enn spørsmål 1. I tillegg er det noen få forekomster av at institusjoner har svart «ikke brukt» på gitte tiltak i spørsmål 1 og «Effekt ukjent/kan ikke vurderes» på tilsvarende tiltak i spørsmål 2.

Tabell 2: Hvilken effekt hadde tiltakene på svarprosenten?

Tiltak	Ble ikke brukt	Effekt-score (1-5)	Effekt ukjent/kan ikke vurderes
Faglærere informerte studentene i tilknytning til undervisningen	19,4 %	3,8	30,6 %
Informasjon via flyere	61,1 %	3,8	27,8 %
Institusjon til studentene via e-post	22,2 %	3,4	25,0 %
Informasjon til de (nærmest) ansvarlige for studieprogrammene	11,1 %	3,4	36,1 %
Andre tilsatte informerte studentene i tilknytning til undervisningen	22,2 %	3,4	38,9 %
Informasjon på allmøter eller lignende	42,9 %	3,4	34,3 %
Studenttillitsvalgte informerte studentene i tilknytning til undervisn.	30,6 %	3,3	41,7 %
Informasjon via plakater	37,1 %	3,3	42,9 %
Informasjon på elektroniske læringsplattformer	8,3 %	3,2	33,3 %
Informasjon til faglærerne	11,1 %	3,2	33,3 %
Informasjon til institutt-/avdelingsledere	16,7 %	3,1	33,3 %
Informasjon på Facebook/andre sosiale medier	22,2 %	3,1	38,9 %
Informasjon til studentparlamentet	31,4 %	3,0	28,6 %
Informasjon til det lokale studentdemokratiet	22,2 %	3,0	38,9 %
Informasjon til fakultetsledere	27,8 %	2,9	33,3 %
Informasjon på institusjonenes interne nettsider	13,9 %	2,8	41,7 %
Informasjon på institusjonens eksterne nettsider	30,6 %	2,8	36,1 %
Informasjon på monitorer i fellesområder	35,3 %	2,8	35,3 %
Informasjon på Twitter	45,7 %	2,8	42,9 %
Informasjon via trykte medier (interne aviser)	58,3 %	2,7	33,3 %
Informasjon til læringsmiljøutvalg	44,4 %	2,5	27,8 %

Tabellen er sortert stigende etter tiltakenes antatte effekt, målt ved en gjennomsnittsscore basert på de tre gradene av effekt et benyttet tiltak vurderes til å ha. Tiltak der færre enn ti har vurdert effekten er markert med rød tekst. Scoren er beregnet slik: Lav effekt=2, Middels effekt=3 og Høy effekt=4.

Det mest effektfulle tiltaket – i følge kontaktpersonene – er informasjon av faglærer i undervisningen. Informasjon ved hjelp av flyere scorer høyt blant de få institusjonene som har vurdert dette tiltaket.⁹ De andre tiltakene med en score høyere enn 3,0 har også en overvekt av svar i «den positive enden av skalaen».

Informasjon til Læringsmiljøutvalget scorer svært lavt, hele seks av de ti som gir dette tiltaket en score, gir det «lav effekt».

Høgskulen i Sogn og Fjordane (HiSF) var den statlige institusjonen med høyest svarprosent, og var dessuten den klart største av institusjonene som oppnådde en svarprosent på mer enn 50 %. Studentparlamentet ved HiSF påpeker i en e-post til NOKUT at følgende tiltak var effektive for å oppnå høy svarprosent: Informasjon på monitorer i fellesområdene, informasjon til og bruk av tillitsvalgte til å promotere undersøkelsen i undervisningen.

Haraldsplass diakonale høgskole oppnådde klart høyest svarprosent av samtlige institusjoner. Institusjonen trekker frem to tiltak som de som mest effektfulle: rektor sendte ut personlig e-post til alle studentene og at de sendte ut jevnlig melding til studentene via ItsLearning om svarprosent, og oppfordret de som ikke hadde svart om å svare.

⁹ NOKUT produserte flyere, som institusjonene kunne laste ned og distribuere. Flyere ble brukt og effektvurdert av et stort universitet og tre høyskoler.

Institusjonene med høyest svarprosent

De aller fleste institusjonene med høy svarprosent som også besvarte effekt-undersøkelsen er små, spesialiserte institusjoner. Overføringsverdien av deres tiltak er trolig høyest på lignende institusjoner. Alle disse 13 institusjonene oppnådde en svarprosent på mer enn 40.

I gjennomsnitt brukte disse institusjonene 13 tiltak hver. De mest brukte var: informasjon på læringsplattformer, i e-post, bruke det lokale studentdemokrat, informere faglærerne, informere institutt-/avdelingsledere. De minst brukte tiltakene var trykte medier og flyere.

Under listes de tiltakene som anses som å ha hatt størst effekt opp.¹⁰ Rekkefølgen samsvarer med scoren tiltakene ble gitt:

- Faglærere informerte studentene i tilknytning til undervisningen
- Informasjon til studentene via e-post
- Andre tilsatte informerte studentene i tilknytning til undervisningen
- Informasjon til det lokale studentdemokratiet
- Informasjon på elektroniske læringsplattformer

De største institusjonene

De fleste (13 av 17) av institusjonene med flere enn 1000 studenter i populasjonen svarte på spørsmålene om effekt. Hovedinntrykket er at disse institusjonene brukte svært mange av tiltakene. I gjennomsnitt brukte institusjonene 16 av de 21 av dem. De mest brukte tiltakene (flere enn ti institusjoner) var bruk av nettsider, informasjon til studentparlament/studentdemokrati, faglærere, ansvarlige for studieprogrammene, institutt-/avdelingsledere og informasjon i undervisningen fra faglærere og studenttillitsvalgte. De minst brukte tiltakene var trykte medier og flyere.

På grunn av det lave antallet vurderinger per tiltak, er ikke de aggregerte vurderingene av hvilke tiltak som er mest effektfulle veldig robuste. Likevel oppgir vi hvilke tiltak de største institusjonene mener har størst effekt (rekkefølgen samsvarer med scoren tiltakene ble gitt):

- Faglærere informerte studentene i tilknytning til undervisningen
- Studenttillitsvalgte informerte studentene i tilknytning til undervisningen
- Informasjon til faglærerne
- Institusjon til studentene via e-post
- Informasjon til de (nærmest) ansvarlige for studieprogrammene
- Informasjon til institutt-/avdelingsledere
- Informasjon på elektroniske læringsplattformer
- Andre tilsatte informerte studentene i tilknytning til undervisningen

Alle tiltakene ble i gjennomsnitt vurdert til å ha over middels effekt. Tiltakene samsvarer i stor grad med tiltakene for alle institusjonene samlet.¹¹

¹⁰ Effekten av tiltakene i lista over ble vurdert av mellom seks og sju (av de 13) institusjonene. Det mest effektfulle tiltaket mener fem av seks institusjoner hadde høy effekt. Alle tiltakene ble i gjennomsnitt vurdert til å ha litt over middels effekt. Tiltakene samsvarer i stor grad med tiltakene for alle institusjonene sett under ett.

¹¹ Effekten av tiltakene i lista over ble vurdert av mellom fem og åtte av de tretten institusjonene. Det mest effektfulle tiltaket mener fem av sju institusjoner hadde høy effekt, de to institusjonene andre middels effekt.

Tiltak som *ikke* ble ansett som veldig effektfulle, men der mange har vurdert effekt er:

- Informasjon på institusjonenes interne nettsider.
- Informasjon til studentparlamentet.

De minste institusjonene

Det presenteres ikke egne analyser på de minste institusjonene, fordi de i stor grad overlapper med institusjonene med høyest svarprosent.

Åpne svar

Det kom også en del informasjon i det åpne svaret tilknyttet dette spørsmålet. Gjennomgående trekkes det fram god effekt av at faglærere informerte studentene direkte i undervisningssituasjon og oppfølging/forankring på ledelsesnivå.

Oppsummering

Institusjonene har benyttet mange ulike tiltak og informasjonskanaler for å bidra til å øke svarprosenten på den nasjonale studentundersøkelsen høsten 2013. Det synes klart at effekten og muligheten for gjennomføring av de ulike tiltakene varierer både med institusjonstype og størrelse. Gjennomgående er de tiltakene som vurderes som mest effektive informasjon gitt:

- I undervisningen, av faglig tilsatte og/eller andre ansatte
- I undervisningen, av studenttillitsvalgte
- I samarbeid med de lokale studentdemokratiene
- På læringsplattformer (It`s Learning, Fronter og Facebook)
- I e-post til studentene
- Via informasjon til de (nærmest) ansvarlige for studieprogrammene

Flere institusjoner rapporterer i tillegg til viktigheten av ledelsesforankring på alle nivå, fra rektor til studieprogramledere og faglærere.